

n / gen
Nuri İlyem

n'lyem
Nuriyem

Kiymet Giray

İlk ve orta öğrenimini, doğduğu kent olan Ankara'da tamamlayan Kiymet Giray, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu. Aynı fakültede master ve doktora çalışmalarını tamamladı. Ankara Başkent Lisesi ve Çankaya Lisesi'nde sanat tarihi öğretmenliği yapan Giray, daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı'na öğretim görevlisi olarak atandı. Halen bu kurumda görevini sürdürmektedir.

"Mahmut Cuda", "Sabancı Koleksiyonu", "Hikmet Onat", "Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği", "Çallı ve Atölyesi", "İş Bankası Resim Koleksiyonu" gibi kitapların yazarı olan Kiymet Giray, TRT için "Sanatımızdan Portreler", "Sanayi-i Nefise'den Güzel Sanatlar Akademilerine", "Batı Anadolu Mimarisinde Resimsel Bezemeler", "Gün Işığına Kavuşan Selçuklu Sarayları", "Topraktan Porselene", "Altın Elma" ve "Ankara'nın İlk Mimarları" gibi belgesel yayılara metin yazarlığı ve program danışmanlığı yapmıştır. Boyut, Gösteri, Sanat Çevresi, Türkiye'de Sanat, Genç Sanat, AD, Türkiyemiz dergilerinde araştırma, inceleme, makale ve eleştirileri yayımlanan Giray'ın Cumhuriyet ve Siyah Beyaz gazetelerinde de yazıları yayımlanmaktadır.

Nuriyem

n / yem
Nuri Yem

Kıymet Giray

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

Genel Yayın No: 387

Sanat dizisi 58

Otomasyon kodu: OTM11205801

Sert kapak: ISBN 975-458-122-3

Karton kapak: ISBN 975-458-122-4

İSTANBUL 1998

Her hakkı Kültür Yayımları İş-Türk Limited Şirketi'ne aittir.

KİTAP TASARIMI

ERSU PEKİN

FOTOĞRAFLAR

ERDAL AKSOY 35, 37, 38, 61, 93, 95, 99, 101, 103, 104-105, 107, 111, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 144, 145, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 186, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 204, 205, 208, 209, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 236, 240, 241, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 255, 256, 257, 259, 261, 262, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 289, 292, 293, 295, 297, 298, 299, 300, 301

NURİ İYEM ARŞİVİ 90, 141, 146, 148, 149, 151, 167, 174, 176, 177, 178, 185, 201, 202, 203, 207, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 235, 237, 238, 239, 252, 253, 264,

265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 296

AİLE ALBUMÜ 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 54, 58, 62, 63, 65, 66, 68, 69, 70, 75, 76, 79, 80, 81, 83, 307, 308, 310, 315, 316, 318, 319, 320, 323

MUSTAFA BALCI 187, 249, 257, 288, 290, 291

ÜMİT İYEM 14, 85, 97, 138

MUSTAFA TAVİLOĞLU ARŞİVİ 120, 220, 263

ŞAHİN KAYGUN 134, 302

NURİ İYEM 13

AFFAN KIRIMLI 62

RENK AYRIMI VE BASKI

MAS MATBAACILIK A.Ş.

CİLT

Sert kapak: BARIN CİLTEVİ

Karton kapak: TUĞ CİLT EVİ

İÇİNDEKİLER

6 Başlarken

8 Giriş

12 – 85 Ressam...

- 15 Yaşama atılan ilk adımlar**
- 17 Öğrenim yılları başlarken**
- 22 Nuri İyem Güzel Sanatlar Akademisi öğrencisi**
- 32 Nuri İyem Giresun'da resim öğretmeni**
- 39 Nuri İyem Leopold Lévy'nin atölyesinde**
- 48 Nuri İyem ve kurucu üyeleri arasında bulunduğu Yeniler Grubu için önemi**
- 77 Nuri İyem Türk Ressamlar ve Heykeltırاسlar Cemiyeti üyesi**

86 – 323 Resim...

- 89 Nuri İyem'in sanat evreleri: Sanat anlayışının öncül örnekleri**
- 96 Renk/biçim - çizgi/mekân: Nuri İyem'in soyut anlatımları**
- 135 Soyutla Somutun kesişme çizgisinde Nuri İyem resimleri**
- 136 Nuri İyem'in figürsel soyutlamaları**
- 139 Nuri İyem'in konusal seçimleri**
- 139 Portreler**
  - 140 Ayrıntılar: Gözler ve bakışlar**
  - 147 Ayrıntılar: Yüzler**
  - 152 Kadın portreleri**
  - 189 Eş-dost portreleri**
  - 198 Sıradan sevdalar**
- 204 Aile-ev içi ve günlük yaşam görünümleri**
- 232 Tarla işçileri ve işsizler**
- 249 Göç**
- 256 Görünümler**
- 294 Natürmortlar**
- 303 Devlet Resim ve Heykel Sergileri'nde Nuri İyem**
- 306 Sanat anlayışını yansıtan sergilerinden bir kesit**

324 Sonuç

332 Kaynakça

BAŞLARKEN

“*F*AKAT BİR HEYKEL kadar simsiki gri kadın figürüünü, yeşil mehtap aydınlığını bir billur gibi kesen kadın profilini, eski fresh ve ikonların geçmiş zaman havası içinde karışık bir duyguya ile bize gelen, yeşilin, sarının, esmer renklerin adeta yaprak yaprak oyunlarını karşımızda tamamlayan diğer kadın cehrelerini övmeden de geçemem.”

Ahmet Hamdi Tanpınar, Cumhuriyet, 13 Kasım 1952

Kadın, özellikle de Türk kadınının, bir başka söylemle Anadolu ile özdeleşen kırsal kadın portrelerinin ressamı Nuri İyem için yazmaya başlamak çok katmanlı bir incelemeye girişmek anlamını taşımaktadır.

İncelemenin katmanlarının önemi, dönemin önemine özdeştir. Öncelikle, 1941 kuşağı olarak tanımlayabileceğimiz sanatçılardan yaşam koşullarını irdelemek gereklidir. Öğrenim yıllarını ve sanata atılan ilk adımların hangi sosyal ve toplumsal koşullar içinde gerçekleştiğini görmek gereklidir.

1941 kuşağı sanatçıları, İkinci Dünya Savaşı'nın İstanbul'unda soluk alan ressamlarıdır. Dünyanın tüm dengelerini sarsan savaşın İstanbul üzerine düşen ağır gölgesi çağcıl sanat dallarının yeni yeni özümsenmeye başlandığı ortamın kimlik arayışlarıyla aydınlanmaktadır. Genç ressamlar, tüm yokluklara karşın, benliklerini sarar sanat tutkusunu ile varlıklarını kanıtlama çabası içinde durmaksızın çalışmaktadır. Bu nedenledir ki, araştırmamızın o yılların bilgilerini yansitan yayınların tanıklığı ile belgelenmesine özen gösterilmiştir. Dönemin gazetelerine yansyan güncel haber akışı bilinçli olarak anlatıma katılarak o yılın yaşam kesiti içinde sanatçılara konumları yansıtılmaya çalışılmıştır.

Savaş kadar, belki de savaştan da önemli olan gelişim, bu yıllarda Akademi'nin öğretim sistemine getirilen yenileşme hareketleridir. 1936 yılında gerçekleştirilen bu hareketlerin resim sanatçıları üzerinde çok da önemli etkisi bilinmektedir. Yenileştirme adına yapılan değişimlerin resim sanatına yansyan gelişimi ile özdeleşen Léopold Lèvy'nin öğretisi üzerine, yeni bir bakış açısı geliştirilmiş ve bu yılın öğretim sistemine belgelerin ışığında yorumlar katılmıştır. Akademi'nin Yüksek Resim Bölümü'nün kurulması, Lèvy öğretisinin yeniliklerinden beklenenler ve genç sanatçılardan sergilerine yansyan bulgular bu dönemin canlı tanıkları olarak değerlendirilmiştir.

Bu evrenin sonucu olarak ortaya çıkan ve Türk resminde Yeniler Grubu olarak tanınan ressamların erekleri, çalışmaları ve sanat anlayışları örneklerle saptanmış, bu yöntemle de 1940-1950 yıllarında Türk resminin sorunsal üzerine yeni bir görüş geliştirilmiştir. Sanat ortamını varsayıstan çalışmalar ve hırpalayan tartışmalar, o yılın metinlerinin ışığında değerlendirilmiştir.

Nuri İyem'in sanatını anlayışının temelini atan toplumsal ve öğretisel değerlerin belirlenmesi, örneklerle sunulan resimsel gücünün varsıllığını kamtlamaktadır. Yaşam çizgisinin sanatçı duyarlığına kazandırdığı ayrıca-likla bütünleşen bu değerler, İyem'in sanatçı kimliğinin ayrıcalığını tanıtmaktadır.

Kütüphanelerde, müzelerde ve özel koleksiyonlarda başlayan incelemeler, Nuri İyem'le yapılan söyleşiler ışığında, özgün bilgilerle donatılmıştır. İyem'in yaşamını aralayan anlatları, akıp giden yılların kesitlerini sunarken sanatçının düşün katmanlarını da sergilemektedir. Ödün vermeyen kişiliği, sosyal yenilikçiliği, akıl ve irade gücü ve önemlisi resim tutkusu ile salt sanat ile yaşamayı başaran Nuri İyem portresi ile tanışmak gerçekten ilgi çekiciydi. Resim dışında başka hiç bir iş yapmadan yaşamak, her günü resim yaparak geçirmek anlamını taşımaktaydı. İyem'in resimlerinin sayısal çokluğu, tümüyle sanata adanan yaşamın üretkenliği ile duraksız çalışmasının kanıtıydı.

Türk ressamlarının sanat üretimleri ile yaşayabileceklerini gösteren Nuri İyem'e yaşamı ve sanatı ile ilgili tüm bilgileri aktardığı için şükran borçluyum.

Bu çalışmanın heyacanımı benimle paylaşan Evin ve Ümit İyem'e teşekkür etmeliyim.

Rahat ve huzurlu bir ortam içinde çalışmalarımı destekleyen eşim Metin ve çocuklarım Meltem ve Murat'a sonsuz teşekkürler.

Kitabım basımını Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları gerçekleştirdi. Türkiye'nin kültür ortamını varsıllaştıran yayınlara imza atan İş Bankası Halkla İlişkiler Müdürlüğü, başta Müdür Yardımcısı Sayın Selim Evreneşoğlu ve tüm kadrosu ile kitabın hazırlanışında yanındaydım, kendilerine tek tek teşekkür etmeliyim.

Kültür ve Sanat Müşavirliği'nin Türk sanatına kazandırdığı değerli çalışmalar arasında bu kitabı da yer vermiş olması nedeniyle, Sayın Mehmet Önder'e teşekkürlerimi sunarım.

Önemlisi, Nuri İyem kitabımin oluşumunu hazırlayan olanakları aydın kimliği ile taçlandıracak bütün içtenlikle gerçekleştirme uğraşı veren İş Bankası Halkla İlişkiler Müdürü Sayın Cana Atınç'a başarılı çalışmaları arasına sanat ve kültüre duyduğu engin ilgisi katmayı başardığı için yürekten teşekkür ediyorum.

Genel Müdür Yardımcısı Sayın Onur Özbilen büyük emekler ve özverili çalışmalarla gerçekleştirdiği saygın yönetimine bir sanat kitabınn hazırlanması aşamasında gösterdiği duyarlı, titiz ve üst düzey yaklaşımlıyla, bir kurumun ortaya çıkarabileceğü örnek çalışma daha kazandırdı. Kendilerine sonsuz şükran borçluyum.

Çalışma gücü ve başarılarıyla bankacılık sektörüne örnek olan İş Bankası Genel Müdürü Sayın Ünal Korukçu, sanat ve kültür yayınına verdiği büyük destek ve önemle de tüm kurum ve kuruluşlara önderlik etmektedir. Bu bağlamda kitabın düzenlenmesinden yayınına kadar tüm aşamalarının gerçekleşmesinde gösterdiği ilgi ve alaka için Sayın Ünal Korukçu'ya tüm sanat dünyası adına sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Dr. Kiyemet Giray

Ankara, 1.3.1998

Giriş

TÜRK RESİM SANATI TARİHİ konusu üzerinde gelişen çalışmalar 1940'lı yılları kapsamına aldığında, önemli bir değişim dönenine ulaştığı gözlemlenir. Özellikle 1940-1950 arasında geçen on yıllık zaman diliminde Türk resminde, belirli konseptler çevresinde toplanan önemli sanatçı gruplarının varlıkları dikkati çekmeye başlar.

Önemlisi, artık Türk sanatçılarının da bir düşünce çevresinde birleşmeye başlamalarına tanık olunmasıdır. Gruplar oluşturmaya başlayan sanatçılar ortak seçimleri olan konular etrafında birleşerek resimler üremeye yöneliktedirler. Sanatın düşünsel katmanlarla varsılaştığının anlaşılması yeni arayışların anlamını yükseltmektedir. Biçem seçimi için de ortak duyarlıklarının işliğinde arayışlara girişmektedirler. Seçilen konuları incelemek, sanatçıların üretimlerini halkın yaşamının içine açmalarını kanıtlaması nedeniyle önem taşır.

Bir başka söylemle, bu yıllarda sanatçılar toplumsal konuları irdelemeye ve aktarmaya yönelik çalışmaların öncül örneklerini vermeye girişmeleridir.

Bu eğilim, dünyayı sarsan büyük savaşların yarattığı yıkımların ve insanlık adına verdiği zararların yeniden gözden geçirilmesinin sonucudur. Tüm değerleri sarsan savaşların insanlığa verdiği zararlar ve bu sarsıntıyı sorgulayan sanat eserleri, "insan" kavramının yeniden gözden geçirilmesine ve önemini vurgulamasına neden olacaktır.

Sanayileşen dünyanın mekanik çarkları arasında sıkışarak tüketilen insan hayatı, ayrı bir boyut olarak sanatın içinde yoğrulurken, çökken ve kente göçe zorlanan kırsal kesim insanların yaşamının dramı da sanatçıların paletlerine yansiyacaktır. Somut gerçekleri yargılayan sanatsal üretimleri soyut kavramları yargılayan uygulamalar izleyecektir.

Bu bağlamda, İkinci Dünya Savaşı'nın sıkıntılarını sınırlarının dışında tutmaya çalışan Türkiye'ye de bu eğilimler yansiyacaktır. Dün-

ya'yı saran ekonomik sarsıntıların neden olduğu büyük yoklukların sarstoğu Türkiye, bir yandan da demokratik sistemde ulaşacağı yeni aşamaya, çok partili sisteme hazırlanmaktadır.

Bu evrede, 1938-1944 yıllarını kapsamina alan büyük bir sanat etkinliği düzenlenecektir. "Yurdu Gezen Türk Ressamları" başlığı altında gerçekleşen bu etkinlik sanatı ve sanatçıları Anadolu'nun kentlerinden köylerine kadar ulaştıracaktır. Hükümet tarafından görevlendirilen ressamların yurdun bütün kentlerini resimlemesi ereğine dayanan bu uygulama içinde, her yıl on sanatçı görev alacaktır. Gittikleri yurt köşesinden en az on resimle dönmek koşuluyla çalışan sanatçılardan ürünleri, çalışma döneminin sonunda Ankara'da büyük bir sergi ile halka tanıtılmaktadır. Düzenli sergileri, iki büyük toplu sergi daha vurucu kılacaktır.

Bu etkinlik sanatçıların Anadolu yaşamına tanık olmaları ve büyük esinler almalarına neden olması bakımından büyük önem taşıyacaktır. Sanatta yerel temalara, yerel esinlere yönelik zorlamasız uygulamalarının başlangıç noktasıdır Yurdu Gezen Türk Ressamları etkinliği. Anadolu'nun öz benliğini araştırmak, yorumlamak ve aktarmak çabaları, sanatçıların ortak seçimi olarak gündeme gelecektir. Bu aşamada, edebiyattan resim sanatına kadar uzanarak, özellikle tüm sanat dallarına köy ve köylü temasının egemen olması, rastlantının ötesinde anıtlar taşıyacaktır. "Orda bir köy var uzakta" şarkıları, Anadolu romanları, Toprak Ana hikayeleri, Toprak Adamları resimleri bu dönemin temaları arasına yerleşen anlayışın ürünleridir.

Yeniler Grubu adı altında sergiler açmaya başlayan genç sanatçılar bu yılın düşünsel yapısını yansıtan resimlere imza atmaya başlayacaklardır. İşte bu gençler arasında yer alan bir sanatçıdır Nuri İyem. Türk resminde özgün bir yere ulaşmak için yıllarca duraksız bir çaba harcayan İyem'in sanatını incelemek, bir anlamda bu yillara yeniden bilmaktır.

Bu nedenledir ki, çalışmamızın kapsamının, İkinci Dünya Savaşı yıllarda İstanbul'da gelişen sanat olayları, bu olayları etkileyen toplumsal değişimler üzerine kurulmasına özen gösterilmiştir. Dönemin yazıları incelenmiş, güncel olayları yaşama anının tazeliğini anırtan özellikleri verebilmek amacıyla gazeteler araştırılmış ve örneklenerek

yeniden göz önüne getirilmiştir. Bu arada güzel sanatlar öğretiminde de büyük yeniliklerin yaşandığı saptanmış ve bu değişimler belgelенerek, olanca açıklığı ile yansıtılmaya çalışılmıştır.

Bir sanatçının yetişme aşamalarında geçirdiği evreler belirlenirken, bu süreç içinde gelişen olayların gelişim zincirinin sergileneşmesine de özen gösterilmiştir.

Çok özellikli olan bu sürecin başlangıcı, İstanbul'un işgal yıllarına dayanır ve günümüze kadar ulaşan bir periyodu kapsamina alır. Cumhuriyetin onuncu yılında, ilk on yıllık dönemin hesaplarının yapıldığı ve yeni gelişmelerin gündeme geldiği yıllarda, sanatçı olma tutkusunu öğretimle pekiştirmeye kararını alarak Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenime başlayan İyem'in, askerlik, resim öğretmenliği ile kesintilere uğrayan öğretim dönemi, 1940 yılında sanatçı kimliğine evrilecektir. İfadeci bir yaklaşımla toplumsal içerikli resimler yapmaya yöneldiği yılın başlangıcıdır bu aşama İyem'in sanatında.

Bireysel biçimini belirleyen resimler üzerinde uğraş veren sanatçı, aynı zamanda döneminin gerçekçilik arayışları içinde de özgün bir yer kazanmaya yönelecektir. Çağdaşları gibi... Ardından döneminin atılımcı sanat anlayışı olan soyut arayışlara yonelecektir. On yılı aşan bir süre içinde, soyut anlatımların özünü duyumsayan çeşitlemeleri İyem özgünlüğü ile yorumlama başarısı gösterecektir. 1960'larm ortalarında, yeni bir figüratif anlatıma yonelecek ve bu son aşama sanatsal döneminin, o yılların sanat anlayışlarının sentezinden oluşan İyem biçimini belirleyecektir. Bu serüven, başlangıç yılının ilk resimlerinden öncül örneklemelerle kronolojik bir sıra izleyerek günümüz'e kadar ulaşan çalışmalar uzanacaktır. İyem'in resimlerini kronolojik gelişim çizgisi içinde inceleyen ve irdeleyen bu kitabın içeriğine, resimlerinin örnekleri tanıklık edecektir. Bu yöntemle Nuri İyem'in yaşamı ve sanatı sıralı bir sistem içinde sergilenenerek yorumlanacaktır.

- ADİL 1950 Fikret Adil, "Yeniler'in Sergisi", *Yeni İstanbul*, 25 Mayıs 1950; "Yeniler'in Sergisi", *Yeditepe*, 1 Haziran 1950, sayı: 5, s. 1
- ADİL 1950 Fikret Adil, "Yenilerin Sergisi", *Yeditepe*, sayı: 5, 1 Haziran 1950, s. 1
- ADİL 1960 Fikret Adil, "İyem Sergisi", *Yeni İstanbul*, 18 Şubat 1960
- ADİL 1966 Fikret Adil, "Nuri İyem Sergisi", *Meydan Dergisi*, 8 Mart 1966, sayı: 60
- AKBAL 1980 Oktay Akbal, "Dostum Nuri İyem", *Sanat Çevresi*, sayı: 16, Şubat 1980, s. 8
- ANDAY 1986 Melih Cevdet Anday, "Sanat Şöleni Bir Hafta", *Cumhuriyet*, 19 Aralık 1986
- ANDAY 1973 Melih Cevdet Anday, "Ulusal Sanat", *Cumhuriyet*, 7 Aralık 1973
- ANONİM 1936 "Sanatkârm Izdirabı", *Yeni Adam*, No: 153, 3 Birinci Kanun 1936
- ANONİM 1938 Léopold-Lévy Yağlıboya, *Desen, Suluboya, Gravür 1899-1935*, GSA-Fındıklı, Kiymet Giray Arşivi
- ANONİM 1940 "Genç Talebelerin Yaptıkları Eserler Takdirle Karşılandı", *Vakit*, 16 İkinci Kanun 1940
- ANONİM 1944 Cumhuriyet, 18 Mart 1944 Cumartesi
- ANONİM 1944-1 Akşam, 19 Mart 1944 Pazar
- ANONİM 1945 Ülkü, 10 Kasım 1945, sayı: 100, s. 22
- ANONİM 1950 "Resim Sergisi", *Yedigün*, 21 Mayıs 1950
- ANONİM 1950-1 "Yeni Bir Resim Sergisi", *Muhit*, Aralık 1950, s. 8
- ANONİM 1951 İlk Serginiz Üzerine, Tavanarası Ressamları Yayımları: 1, İstanbul 1951
- ANONİM 1952 "Nuri İyem Sergisi", Zafer, 23 Kasım 1952
- ANONİM 1953 "Resim", *Beş Sanat Yeni Türk*, sayı: 28, Mart 1953, s. 4
- ANONİM 1978 "Nuri İyem Ankara'da Bir Sergi Açıtı", *Milliyet*, 21 Nisan 1978
- ANONİM 1988 "Sevgidim işi yapıyorum, yapacağım", *Hürriyet*, 19 Aralık 1988
- ANONİM 1988-1 "Ben Halk Sanatçısım", *Cumhuriyet*, 27 Kasım 1988
- ARARAD M. Tevfik Ararad, "Güzel Sanatlar Akademisi 60 Yaşında", *Ülkü*, 16 Eylül 1942, sayı: 24, cilt: 2
- AŞKIN Servet Onay Aşkin, "Bir Nuri İyem Portresi", *AD (Art-Decor)*, sayı: 174
- BAŞAR Ahmet Hamdi Başar, "Bir Resim Sergisi ve Bir Tenkid Makalesi", *Son Posta*, 13 Haziran 1941
- BERK 1943 İlhami Berk, "Yenilerin Üçüncü Resim ve Heykel Sergisi", *Güzel Sanatlar, Fikir ve Kültür Dergisi*, sayı: 41, Temmuz 1943, s. 4, 5 ve 18
- BİNGÖL 1948 Cemal Bingöl, "Dokuzuncu Devlet Resim ve Heykel Sergisi, Ülkü, Şubat 1948, sayı: 14, cilt: 2, s. 35
- BONNEFOY 1994 Yves Bonnefoy, *Léopold Lévy*, 1994, s. 5
- B.S.B. B.S.B., "İki Resim Sergisi", *Yurt ve Dünya*, sayı: 7, Temmuz 1941, s. 1-2
- CEM 1986 İsmail Cem, "Nuri İyem: 50 Yılın Onuru", *Güneş/Olayların İzİ*, 20 Aralık 1986
- CEYHUN 1980 Demirtaş Ceyhun, "Kendime Özgü Bir Dünya Kurmasımı Bilen Sanatçı: Nuri İyem", *Sanat Çevresi*, sayı: 16, Şubat 1980, s. 10-11
- CEYHUN 1986 Demirtaş Ceyhun, "Nuri İyem'in Kendine Özgü Hem Dingin Hem Devingen Dünyası", *Nuri İyem*, İstanbul, Kasım 1986, s. 7-16
- CEYHUN 1994 Demirtaş Ceyhun, "Nuri İyem'in 'Yüzleri' ve Anadolu Halk Resmindeki Suretler", *Türkiye İş Bankası Sergi Kataloğu*, 3-26 Ocak 1994, s. 2
- CEZAR 1983 Mustafa Cezar, *Güzel Sanatlar Akademisi'nden 100 Yılda Mimar Sinan Üniversitesi'ne*, 1883
- CHAMPIGNEULLE 1992 Bernard Champigneulle, *Lévy*, Mart 1992, s. 32
- CUDA 1941 Mahmut Cuda, "Ressamlara Mektup", *Yeni Adam*, sayı: 321, İstanbul 20 Şubat 1941, s. 3-16
- ÇAKALOZ Zeki Çakaloz, "Nuri İyem Konusunda", *Sanat Çevresi*, sayı: 16, Şubat 1980, s. 14
- ÇALT 1950-1 Bahar Çalt, "Bir Türk Rönesansı", *Beş Sanat Yeni Türk*, sayı: 5, 1 Ağustos 1950, s. 10-11
- ÇALT 1950 Bahar Çalt, "Alaturkacılık", *Beş Sanat Yeni Türk*, sayı: 6, 1 Eylül 1950, s. 10
- ÇALT 1951 Bahar Çalt, "Milli Hars'tan Medeniyet Kültürüne", *Beş Sanat*, sayı: 20, Kasım 1951, s. 1
- ÇALT 1952 Bahar Çalt, "Yalan Söleyiniz", *Beş Sanat*, sayı: 23, yıl: 2, Şubat 1952, s. 4
- ÇALT 1953 Bahar Çalt, "Non Figüratif", *Beş Sanat*, sayı: 27, Şubat 1953, s. 2
- ÇALT 1953-1 Bahar Çalt, "Hayat ve Tarihin Değişmesi", *Beş Sanat*, sayı: 28, Mart 1953, s. 1
- DN 1944 D. N., "VI. Devlet Resim ve Heykel Sergisi", *Mimarlık*, sayı: 5, 1944, s. 23
- ECEVİT 1953 Bülent Ecevit, "Modern İnsan, Modern Ressam", *Uluslararası*, 8 Mart 1953
- ELİBAL Gültekin Elibal, "Çabaları İle Nuri İyem", *Sanat Çevresi*, Şubat 1980, sayı: 16, s. 9
- ERGÜVEN 1980 Mehmet Ergüven, "Nuri İyem'de Geniş Halk Dilimleriyle Bütünleşme Olgusu", *Sanat Çevresi*, sayı: 16, Şubat 1980, s. 13
- ERGÜVEN 1989 Mehmet Ergüven, "Nuri İyem'i Anlamak", *Argos*, Ekim 1989, 84-85
- EYÜBOĞLU 1941 Bedri Rahmi Eyüboğlu, "Üçüncü Devlet Resim ve Heykel Sergisi", *Ülkü*, 1 Kanun 1941, s. 15
- EYÜBOĞLU 1942 Bedri Rahmi Eyüboğlu, "Léopold Lévy Profesör", *Tan*, 18 Temmuz 1942
- EYÜBOĞLU, S. 1953 Sabahattin Eyüboğlu, "Resimden", *Akşam*, 19 Kasım 1953
- GİRAY Kiymet Giray, "Yeniler Grubu ve Léopold Lévy", *Türkiye'de Sanat*, sayı: 13, s. 46-69
- GİRAY 1982 Kiymet Giray, *Mahmut Cuda*, Türkiye İş Bankası Türk Ressamları Dizisi 3, 1982
- GİRAY 1992 Kiymet Giray, "Cevat Dereli ve Cemal Tollu'nun Sanatında Kesişen Değerler", *Sanat ve Kültür*, Türkiye İş Bankası yayını, sayı: 13, 4 Mart 1992, s. 53-65

- GİRAY 1994-1 Kiyemet Giray, "Türk Resminde Soyut Eğilimler ve 10'lar Grubu", *Türkiye'de Sanat*, sayı: 12, Ocak-Şubat 1994, s. 66-69
- GİRAY 1994-2 Kiyemet Giray, "Belleklerde Silinmeye Yüz Tutmuş Bir Resmin Bulunuşu. Taksim Meydanı", *Türkiyede Sanat*, sayı: 19, Mayıs-Ağustos 1994, s. 58-62
- GİRAY 1994-3 Kiyemet Giray, "d Grubu ve Türk Resim Sanatında Üşüp Gündümünün Başlaması", *Türkiye'de Sanat*, sayı: 15, Eylül-Ekim 1994, s. 36-39
- GİRAY 1995-1 Kiyemet Giray, *Hikmet Onat*, Yapı Kredi Yayımları, Türk Ressamları Dizisi: 5, İstanbul 1995
- GİRAY 1995-2 Kiyemet Giray, "Türk Resim Sanatının Sorunları", *Türkiye'de Sanat*, sayı: 21, Kasım/Aralık 1995, s. 46-52
- GİRAY 1996-1 Kiyemet Giray, "Türk Sanatının Çağcıl Gelişimlere Açılmazı", *Kültür ve Sanat*, İş Bankası yayımı, sayı: 9, Mart 1996, s. 39-44
- GİRAY 1996-2 Kiyemet Giray, "Türk Resim Tarihinde Eleştirinin Gelişim Çizgisi", *Türkiye'de Sanat*, sayı: 24, Mayıs/Ağustos 1996, s. 16-26
- GİRAY 1996-3 Kiyemet Giray, "Resim ve Heykel Sanatımızın Gelişim Çizgisinde Sanat Ortamı ve Pazar Sorunu", *Türkiye'de Sanat*, sayı: 25, Eylül-Ekim 1996, s. 28-30
- GİRAY 1997-1 Kiyemet Giray, "Özel Resim Kurslarının İlk Örnekleri: Serbest Sanat Kursları", *Türkiye'de Sanat*, sayı: 27, Ocak/Şubat 1997, s. 49-44
- GİRAY 1997-2 Kiyemet Giray, *Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği*, İstanbul 1997
- GİRAY 1997-3 Kiyemet Giray, *Çallı ve Atölyesi*, İstanbul 1997
- GİRAY 1998 Kiyemet Giray, *İş Bankası Resim Koleksiyonu*, İstanbul 1998
- GİRAY-DERMAN-ERUZ. Kiyemet Giray-M. Uğur derman-Fulya Bodur Eruz, *Sabancı Koleksiyonu: Hat, Resim, Heykel Porselen*, İstanbul 1995
- GÖNENÇ 1980 Turgay Gönenç, "Emeğin ve Acının Şiiri. Nuri İyem Üzerine Notlar", *Sanat Çevresi*, sayı: 16, Şubat 1980, s. 16-17
- GÖNENÇ 1989 Turgay Gönenç, "Nuri İyem'de Bütünleşen", *İş Bankası Sanat Galerisi Sergi Kataloğu*, 27 Mart-14 Nisan 1989
- GÜVEMLİ Zahid Güvemli, "Modern Turkish Painting", *The Studio*, Arahk 1956, sayı: 765, s. 162
- HANÇERLİOĞLU Orhan Hançerlioğlu, *Yeni Gazete*
- İLHAN 1951 Atilla İlhan, "Deli Asaf ve Kamyon Türküsü", *Beş Sanat*, sayı: 20, yıl: 2, Kasım 1951
- İYEM 1950 Nuri İyem, "Akademi Hocaları", *Fikir ve Sanat*, sayı: 2, 50Nisan 1950, s. 1
- İYEM 1962 Nuri İyem, "Gene Soyut Düşmanlığı", *Kim*, sayı: 225, 17 Ekim 1962, s. 29-31
- İYEM 1966 Nuri İyem, "İmtihandı İnsan Resmi Yapmadı", *Kent Oyuncuları Aylık Tiyatro Dergisi*, yıl: 4, sayı: 25, 4 Mayıs 1996
- İYEM 1980 Nuri İyem, "Kuşaktan Kuşağa Kendini Bulma" *Sanat Çevresi*, Şubat 1980, sayı: 16, s. 5
- İYEM 1988 Nuri İyem, "Sevdigim İşi Yaptum ve Yapacağım", *Hürriyet Sedat Simavi Vakfı, Onikinci Yıl GörSEL Sanatlar*, 1988
- İZER 1940 Zeki Faik İzer, "Güzel Sanatlar Akademisi Talebe Sergisi", *Güzel Sanatlar*, sayı: 2, Mayıs 1940
- KARAESMEN Erhan Karaesmen, "Yarı Yitik Bir Kuşağın Dosyası, 1-2-3-4", *Hürriyet Gösteri*, sayı: 81, Ağustos 1987, s. 59-62; sayı: 82, Eylül 1987, s. 37-42; sayı: 85, Arahk 1987, s. 35-38
- KATALOG İlk Serginiz Üzerine, Tavanarası Ressamları Yayınları, No: 1, İstanbul 1951, M. Sıralar Matbaası
- KATALOG 1937 1inci Birleşik Resim Heykel Sergisi katalogu, Ankara 9.6.1937
- KATALOG 1941 Devlet Resim ve Heykel Sergisi katalogu, Ankara 1941
- KATALOG 1944 Türk Ressamlar ve Heykeltraşlar Cemiyeti 2nci Plastik Sanatlar Sergisi katalogu, 18 Mart-1 Nisan 1944, Dağıcılık Kulübü, Taksim, Latif Dinçbaş Matbaası, İstanbul
- KATALOG 1948 Onuncu Devlet Resim ve Heykel Sergisi katalogu, Ankara 1948
- KÖKSAL 1974 Ahmet Köksal, "Nuri İyem: 'Türkiye'ye özgü resim anlayışının örneklerini sunuyor", *Milliyet Sanat*, 19 Nisan 1974, sayı: 76, s. 13-14 ve 17
- KÖKSAL 1984 Ahmet Köksal, "İyem, Balçioğlu, Erzen", *Milliyet Sanat*, 15 Nisan 1984, sayı: 94, s. 48
- KÖKSAL 1984-1 Ahmet Köksal, "1950'den Günümüze Türk Resminden Bir Kesit", *Milliyet Sanat*, 1 Mayıs 1984, sayı: 1995/1, s. 32-35
- LEVY 1938 "Léopold Lévy Tarafından Bir Hitabe", *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1938, Pazar
- LEVY 1940 Léopold Lévy, "Siyah ve Beyaz", *Güzel Sanatlar*, sayı: 2, Mayıs 1940
- LEVY 1949 Léopold Lévy, "Resim Sergisi", *Cumhuriyet, Sanat Bahisleri*, 23 Mayıs 1949
- MARX 1992 Claude Roger-Marx, Lévy, Mart 1992, s. 32
- MÜNİR 1940 Hikmet Münim, "Güzel Sanatlar Akademisi'nde", *Vakit*, 17 İkincikanun, 1940
- MÜNİR 1940-1 Hikmet Münim, "Genç Talebelerimizin Yaptıkları Eserler Takdirle Karşılandı", *Vakit*, 17 Ocak 1940
- OKTAY 1948-49 Samim Oktay, "Bir Resim Sergisi", *Arkitekt*, 1948-49, sayı: 209-210, s. 158

- OKTAY 1972 Samim Oktay, "Nuri İyem Sergisinin Düşündürdükleri", *Arkitekt*, 1972, cilt: +1, no: 345, İstanbul, s. 8-9
- ONGER 1948 Fahir Onger, "6 Ressam ve Bir Sergiye Dair", *Vatan Sanat Hareketleri*, 3 Ocak 1948
- ONGER 1948-1 Fahir Onger, "Genç Ressamların Resim Sergisini Gezerken", *Vatan*, 25 Mayıs 1948
- ONGER 1950 Fahir Onger, "6 Ressam ve Bir Sergiye Dair", *Sanat Hareketleri*, 3 Ocak 1950
- ONGER 1950-1 Fahir Onger, "Yeniler Grubu'nun Sergisi", *Yeditepe*, 15 Ekim 1950, sayı: 10, s. 1
- ONGER 1950-2 Fahir Onger, "Toprak Ana", *Fikir ve Sanat*, sayı: 2 5, Nisan 1950, s. 1-2
- ONGER 1973 Fahir Onger, "1941 Liman Sergisi ve Yeniler Grubu", *Soyut*, Mayıs 1973, sayı: 58, s. 39
- ORHON 1942 Orhan Seyfi Orhon, "Türkiye'de Resim", *Çınaraltı*, sayı: 37, 6 Haziran 1942 Cumartesi, s. 1
- ÖRENSES 1952 Sezen Örenses, "Yeniler Grubu Hakkında", *Güzel Sanatlar Dergisi*, Haziran 1952
- ÖZDOĞRU 1973 Nüvit Özdoğu, "Nuri İyem", *Gençlikte Hamle Dergisi*, Mart 1973
- ÖZDOĞRU 1973 Nüvit Özdoğu, "Nuri İyem: Yeni Bir Aşama Yolunda", *Milliyet Sanat*, sayı: 26, 30 Mart 1973, s. 9
- ÖZDOĞRU 1976 Nüvit Özdoğu, "Nuri İyem", *Gençlikte Hamle Dergisi*, İstanbul 1976
- ÖZSEZGIN Kaya Özsezin, "Nuri İyem", *Milliyet Sanat Türk Ressamları*, 12, 1982
- ÖZSEZGIN Kaya Özsezin, "Kaynağa Dönüş açısından Gruplaşma Eğilimleri (Yeniler ya da Liman Ressamları)", *Başlangıçından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, cilt: 3, s. 43-58, İstanbul 1982
- RADO 1947 Prof. H. Ninetullah Özтурk, "Büyük Türk Devrimi ve Felsefesi", *Beş Sanat*, sayı: 28, Mart 1953, s. 1
- ÖZTÜRK 1953 Şevket Rado, "Üç Resim Sergisi: Kocamemi, Elif Naci ve Gençlerin Sergileri", *Aksam*, 29 Aralık 1947
- RADO 1955 Şevket Rado, "Mozalak Ressamlar" *Yeditepe*, 15 Şubat 1955, s. 3
- SAFA 1938 Peyami Safa, "Léopold Lévy'nin Sergisi", *Ar*, Nisan 1938, sayı: 4, s. 5
- SAFA 1938-1 Peyami Safa, "Modernizmin Resmi Kıymeti", *Cumhuriyet*, 23 Nisan 1938
- SAVCI 1948 Sadun G. Sayıcı, "Altı Ressamın Sergisi", *Kör Kadı*, *Vatan*, 4 Ocak 1948
- SİPAHİOLU 1950 Vehdet Sipahioglu, "Beş Sanat Teni" *Türk*, sayı: 5, 1 Ağustos 1950, s. 16
- SÖYLEŞİ 1 Nuri İyem'le söyleşi, 15 Temmuz 1997, Şile-Istanbul
- SÖYLEŞİ 2 Nuri İyem'le söyleşi, 14 Kasım 1997, Evin Sanat Galerisi, Bebek-İstanbul
- SÖYLEŞİ 3 Nuri İyem'le söyleşi, 24 Aralık 1997, İyem Atölyesi, Etiler-İstanbul
- SÜREMENELİ 1950 K. Süremeneli, "İçerde Sanat Olayları", *Yayın*, *Beş Sanat Yeni Türk*, sayı: 6, 1 Eylül 1950, s. 13
- TANPINAR 1946 Ahmet Hamdi Tanpinar, "Gençlerin Sergisi ve Sanat Meselelerimiz", *Tasvir*, 27 Mart 1946
- TANPINAR 1951 Ahmet Hamdi Tanpinar, "Kitap Korkusu", *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1951
- TANPINAR 1952 Ahmet Hamdi Tanpinar, "İki Mühim Sergi", *Cumhuriyet*, 13 Kasım 1952]
- TANSUĞ 1976 Sezer Tansuğ, *Beş Gerçekçi Türk Ressamı*, İstanbul 1976
- TANSUĞ 1980 Sezer Tansuğ, "Nuri İyem'in Ressam Karakteri", *Sanat Çerresi*, sayı: 16, Şubat 1980, s. 18-19
- TANSUĞ 1981 Sezer Tansuğ, "Nuri İyem Vesilesiyle", *Gösteri*, 5 Nisan 1981, s. 28
- TANSUĞ 1986 Sezer Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, İstanbul 1986
- TERIADE 1992 Tériade, *Léopold Lévy*, Lévy, Mart 1992, s. 31
- TUNÇ 1942 Mustafa Şekip Tunç, "Yeniler'in Sergisi", *Cumhuriyet*, 31 Mayıs 1942
- TUNÇ 1951 Mustafa Şekip Tunç, 16 Şubat 1951, s. 2
- TURAN 1969 Selim Turan, *Sanat ve Toplum*, 1969, s. 24
- TURANİ Adnan Turanı, *Nuri İyem Üstüne*, Doku Sanat Galerisi davetiyesi, 1993-1994 sanatçıları
- TÜRENÇ Tufan Türenç, "Brüksel'de 29 Sanatımızın 50 Tablosu Sergileniyor", *Milliyet Sanat*, 22 Mart 1974, sayı: 72, s. 14-15 ve 17
- ULUÇ Ömer Uluç, "Tavanarası", *Beş Sanat*, sayı: 23, Şubat 1952, s. 1
- ÜLKEN 1942 Hilmi Ziya Ülken, *Resim ve Cemiyet*, İstanbul, 12 Haziran 1942, s. 43
- ÜREN 1944 Eşref Üren, "Altıncı Devlet Resim ve Heykel Sergisi", *Ar*, sayı: 1, 1944
- ÜREN 1950 Eşref Üren, "Onbirinci Devlet Resim ve Heykel Sergisi", *Ağac*, 1950, sayı: 4, Haziran, s. 2/20
- VELİOĞLU 1952 Velioglu, "Yaşamak Sevinci Yahut Çağımızın Resim Sanatı", *Beş Sanat*, sayı: 23, Nisan 1952, s. 2-3
- VELİOĞLU 1953 Velioglu, "Çağımızın Resim Sanatı", *Beş Sanat*, sayı: 28, Mart 1953, s. 2
- YALMAN 1951 Tunç Yalman, "Yeniler'in Resim Sergisi", *Vatan*, s. 204, 1951
- YAVUZ 1980 Hilmi Yavuz, "Türk Resminde Düşünce Geleneği ve Nuri İyem", *Sanat Çerresi*, sayı: 16, Şubat 1980, s. 12
- YURDANUR 1952 Safa M. Yurdanur, "Yeniler Grubu Sergisi ve Bir Horoz Heykeli", *Sanat Aleminden*, 4 Mayıs 1952
- YURDANUR 1952-1 Sefa M. Yurdanur, "Yeniler Grubu Resim ve Heykel Sergisi", *Sonbahar Dergisi*, 5 Mayıs 1952